

Шулюк Богдана Степанівна

к.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія

Тернопільського національного економічного університету

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ЦІЛЮВИХ ПРОГРАМ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Економічні процеси в Україні обумовлюють поглиблення соціальної нерівності й посилення потреби в бюджетних ресурсах. Як наслідок, дедалі більше уваги у бюджетній політиці приділяється ефективному управлінню видатками бюджетів усіх рівнів, достатній рівень котрих сприяє зростанню добробуту населення. Процес прийняття рішень щодо розподілу бюджетних коштів на реалізацію державних цільових програм є одним із найважливіших елементів бюджетування будь-якої країни, від якого значною мірою залежить ефективність використання фінансових ресурсів уряду.

Процес фінансування державних цільових програм є недосконалим та має низку недоліків. Зокрема, причинами несвоєчасного й неповного фінансування державних цільових програм є:

1. Відсутність реальних розрахунків для досягнення поставленої мети, визначення чітких результатів у ході реалізації програм.

2. Неврахування показника інфляції. У реальних економічних умовах України програми недовиконуються внаслідок неврахування показника інфляції. Відомо, що майбутній показник інфляції не можливо точно встановити в певний момент часу, адже всі прогнози мають похибку, а фактична інфляція може істотно відрізнятись від свого прогнозного значення. Якщо прогнозна інфляція виявиться вищою від реальної, то кошти, передбачені державним бюджетом на фінансування програми, витрачені не будуть. Водночас недооцінка інфляції призведе до дефіциту коштів на фінансування програми, отже, необхідно визначити страхову суму ризику – витрати резервного фонду на таку програму.

3. Наявність бюджетних обмежень. Під такими слід розуміти фінансові обмеження на витрачання бюджетних коштів, котрі виражаються у формі гранично допустимих витрат. Причиною введення бюджетних обмежень є брак грошових коштів у державному бюджеті. Саме тому виникає нерівномірність розподілу фінансових ресурсів за програмою.

У світовій практиці бюджетні обмеження передбачають заморожування фінансування державних цільових програм у разі, якщо надходження бюджету істотно відхиляються від плану. Такі обмеження також можуть охоплювати норми, що дають змогу (право) уряду в міру виникнення економічних проблем перерозподіляти кошти між окремими програмами. Наприклад, запровадження бюджетних обмежень може бути спрямоване на зменшення адміністративних видатків із метою збільшення обсягу бюджетних коштів на програми, пов'язані зі зниженням темпів зростання безробіття.

В Україні застосування бюджетних обмежень є обов'язковим, оскільки дає змогу запобігти підвищенню конфліктності всередині влади (переважно між головними розпорядниками бюджетних коштів) у разі браку бюджетних коштів на покриття всіх бюджетних призначень.

4. Нерівномірність темпів витрачання коштів. Виконання державних цільових програм може залежати також від обсягу коштів, витрачених на кожен момент часу. У свою чергу, темпи бюджетних виплат відповідають темпам виконання необхідних робіт або надання послуг. Отже, виконання завдань, передбачених певною програмою, безпосередньо залежить від темпів витрачання коштів.

5. Низький рівень інвестиційної та інноваційної складової державних цільових програм [1].

6. Безвідповідальність та безкарність як державних замовників (у частині належного контролю), так і визначених виконавців (у частині безпосереднього виконання програм) [1].

Тому у вітчизняній практиці варто врахувати найкращий світовий досвід реалізації державних цільових програм та систематизувати їх відповідно до

функцій головних розпорядників бюджетних коштів, а саме скоротити кількість програм і об'єднати їх за галузями соціально-економічної сфери. Реалізувати це завдання можна шляхом законодавчого закріплення методологічних вимог до фінансування державних цільових програм, основними з яких є:

- забезпечення фінансування державних цільових програм у запланованих обсягах до встановленого графіка шляхом розроблення і запровадження методики узгодження державних цільових програм з процесом формування державного бюджету на середньостроковий період, а також можливість їх перегляду відповідно до бюджетних очікувань;

- зменшення питомої ваги державних коштів у загальному обсязі фінансування державних цільових програм на користь залучення інвестицій, приватних і благодійних коштів, пільгових кредитів тощо;

- розподіл програм на: а) пріоритетні, які фінансуються в повному обсязі впродовж установленого терміну; б) актуальні, фінансування котрих може бути зменшене через брак бюджетних коштів; в) недоцільні, тобто такі, що втратили важливість унаслідок зміни загальнодержавних пріоритетів;

- надання переваги тим програмам, які є обґрунтованими, прорахованими інвестиційними проектами та вирізняються інноваційністю;

- підбиття підсумків щодо ступеня досягнення поставлених цілей, ефективності бюджетних витрат та їх цільового призначення;

- посилення відповідальності виконавців державних цільових програм за їх реалізацію.

Підсумовуючи викладене, варто зазначити, що в процесі прийняття бюджетних рішень щодо розподілу та використання фінансових ресурсів держави на державні цільові програми органи державної й місцевої влади повинні враховувати стан державних фінансів, обов'язкові витрати, суспільно важливі результати. Модернізаційні заходи мають бути спрямовані на пошук оптимальної моделі поєднання централізації і децентралізації з використанням раціональних управлінських технологій для того, щоб розпорядники бюджетних коштів не просто витрачали кошти, а робили це продуктивно і

раціонально, в підсумку – знаходячи додаткові джерела для фінансування державних цільових програм.

Література:

1. Робота центральних органів виконавчої влади з планування та виконання державних цільових програм (правовий аспект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/august2009/03.htm>.